Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטס ערשיינט
דרייטאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטס
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהרי 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר דיס אויסלאנד
גאנציעהריג 16 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 8 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהרי 4 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
עדזאן מאן
פ ר ענומעריר ען
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייס
בעטרעגט פיר דיס קוסטאנדע דיס
ערסטען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
וויאיטצנער בולווארד נומ. 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-
אונד-אנזייגען צו ענדריכטען בעליעביג.

Nr. 36. זעכצעהנטער יאהרגאנג. פעסט, מאנטאג כז אדר התרמ"ד. Pest, den 24. März 1884.

איינע אינטערעססאנטע אינטערפעללאציאן.

שאן צום שלוסס דער פארגיגן וואכע בראכטען דיא בלעטער מיטעם ערדרונג, דאס אין יודע אין סאלנאק, נאמענס מאקס ע ר נ ס ט, פאן סאלדאטען טיכטיג דורכגעפרעגלט ווארדע אונד צוואר דיעזעלבע אין בעפעהל איינעס „אפיצירס-שטעלפערטרעטערס. ווער נאהמען דיעזאן איס צוגעבען גרעדען ניכט נאטיג, ערסטענס וויל דער שטייט צוישען מאקס ערנסט אונד דען סאלדאטען אין איינעס ווירטהס-הויז אויסגעבראכען וועגען איינער „באסטערען, וועלכע פיר דיא סאלדאטען מעהר נעגיגע צייגטע, אלס פיר מאקס ע ר נ ס ט; צווייטענס זאלל מאקס ערנסט איס ארגער הויערבער צוגעטרעטען דעזאלבע אבגעפיערט האבען, וואהאן דער ערזעהנטע אפיצירס-שטעלפערטרעטער אין דיא באסטערונג שלעפפען אונד פאן דען סאלדאטען טיכטיג דורכפרעגען לעסט. — מאן ווירד עס נאך אלל דעם בעגרייפלי פינדען, דאס ווי פאן דעם גאנצען פאלל קיין שטערבענס-ווארטכען בראכטען, דא יא מאקס ערנסט נכט אלס יידע דורכגעפרעגלט ווארדע, זאנדערן אין פאלגע איינעס שטרייטעס איס אין „ווירטהס-הויז-פ דיעזע נגעמעמטע“;

מאן זאללטעע עס קיים גלייכען, דער פאלל בירגעטע אין דער זאמסטאג-וויטצנג דעס ווייסטאנגעס דען גענגנשטאנד איינער „אינטערפעללאציאן“, עס דאלד דערזעלבע נכט מעהר מיט שטילשווייגען איבערגאנגען ווערדען דארף.

דער דעפוטירטע גוגיא פ אל אנ י נאהם נעמליך דאס ווארט אונד אנגעב: „געערטעס הויז! פאר איינען טאגען איזט אין סאלנאק צווישען איינען דארטיגען בירגערן אונד איינען אפיצירס-שטעלפערטרעטערן אין איינעס ווירטהס-הויז אין שטייט גענשטאנדע, אין פאלגע דעסען דער ווירטש בירגער מאקס ע ר נ ס ט פאן סאלדאטען אז מיסהאנדעלט ווארדע, איס מיטלעווישען דריטען דעס מאן אלס גענשטרענגע פערלייטען דאס מאקס ערנסט צוגעסטאנדען דען דעמאלדיגען דאבע, עס שטעללטע זיך ערגאך הערויס, דאס דיעזע בעריכטיגונג נכט איס איינער אבארטיגע בעריכטיגונג, דא אלדיע ווייס אין דעס דעמאלדיגען דען מאן דעס מאקס ערנסט אבגענאממען, נ אך נ ל אד ע ן וואהרען איך מיס עס טיף בעדויערן, דאס עבען יענער אפיצירס-שטעלפערטרעטער, דער דען מאקס ערנסט אין דיא פאטערנע שלעגפען אונד דורכפרעגען לעסט, אין א נ נ א ר אזטי עס איזט הערזוך דער טרייטיגע בעריכט גע-לעזען, דאס זעלבסט אין אנגאר, יעגען ער אין דער געמיינאמען אימטע דענגען, דיא געזעטצע אונד דעסטע בירגער דעס איינגאר לאנדעס נכט אבטעט! איך וויס, דאס דיא איינגאר-ישע רעגירונג נכט דיא מאכט בעזיטצט, אים פאללע אינער געזעטצעס-פערלעטצונג דיטענס איינעס מישלינגעס דער געמיינאמען אימטע דעס לאנדע דיא געבוהר-ענגע געגנטהאטונג צו פערשאפפען, דאך וויל איך, דאס זיא דעס וועגנסטענס פאר דעס הויז אפפענטליך איינגעשטעהע. איך ריכטע דאהער אן דען מיניסטער-פרעזידענטען פאלגענדע אינטערפעללאציאן:

(1. האט דער מיניסטער-פרעזידענט קענגטנס דאפאן, דאס אין סאלנאק צווישען דעם יידישען בירגער מאקס ע ר נ ס ט אונד איינען אפיצירס-שטעלפערטרעטערן אין איינעס ווירטהס-הויז אין שטרייט ענטשטאנדן, אין פאלגע דעסען איינער דיעזער אפפיצירס-שטעלפערטרעטער דען זאבעל צאג אונד דורך ציאהל נכט איינמאל דען מאקס ערנסט, זאנדערן איינען גאנץ אנדערען בירגער פערגעטען? (2 האט ער קענגטנס דאפאן, דאס נאך דיעזעס אנגריפפ איינער דיעזער אפפיצירס-שטעלפערטרעטער, אין אינגאר, נאמענס נוקאליס פ ע ח ע ר, דען מאקס ערנסט פאן סאלדאטען אין דיא מאסרעגע שלעפפען לעסט, וא ער מיט שטאקען אונד באיאנעטען זא לאנגע געשלאגען ווארדע, בז ער, פאן בלוט איבערשטראמט, בעיאוסטלאז איז דעם בארען לאג, וואריא מאן דען אונגלוקליכען אין דיא נאססע הינטיוארף? (3 האט דער מיניסטער-פרעזידענט קענגטנס דאפאן, דאס פערפיגונגען געטראפפען ווארדען, אים דיעזעס פערברעכען גגען דיא פערזאנליכע פרייהייט ווישענס דער סאלדאטען גטבוהרענד צו בעשטראפען? — (4 איזט דיא רעגירונג אים שטאנדע, אין דער אנגעלעגענהייט עשיאם צו טהון? ווען דיא רעגירונג דער געמיינאמען ארמעע גגענאבער דיא הערנדע גבוהר ווארדען, זא איזט יא אין אידרע פערגאנגטהייל פאר דעם פאללאמעגטע אין איינעס זאלכען אינגע אללען ווערטה!“

נון ערהאב זיך מיניסטער-פרעזידענט טיסא אונד זאגטע: „דער פאלל איזט מיר וואהל אים אללגעמיינען בעקאנגט. איבער דיא איינצעלהייטען אונד דיא אורזאכע דעס שטרייטעס האבע איך בע-ריכטע איינען בעריכט געפאדערט, בז צו דיעזעס איינגעבליקע ערזאך נאך נכט ערהאלטען. זאבאלד דיעזער בעריכט איינטרייפפט, ווערדע איך דיא איינ-טרעפלאציאן אינפערציליר בעגאנטווארטען. אל-לין שאן הייטע מיס איך דיא בעהויפטונג דעס העררן פ אל אנ י צוריקווייזען, דאס דיא איינ-גאר, ווערדע אין דער געמיינאמען ארמעע דיענען, זא פערדאבען אונד ווערדען, דאס זיא דיא געזעטצע אונד דיא רעכטע דער בירגער דעס איינגאר לאנ-דעס נכט מעהר אכטען! עס געשאה ערסט פאר קורצעס ווערעדאלט, דאס אינגאר, ווערלכע נאר גע אין דער געמיינאמען ארמעע גערענגט, גלייכעס פערגאבטען, אנדעס זיא דיא ווידען איבערפעלען, מיסהאנדעלטען אונד איינגעפערטען, אונד איך ווערלכע ווייג אאנגטע דיא רוהע ווערעדע הערגע-שטעללט ווערדען? נור דאדורך, דאס ווי ארמעע-אבטהיילונגען הערבייפעלען אים דיא וזכעהייט דער פערזאן אונד דעס איינגעטהומס צו שטעהען, אונד דאך וואגט עס הערר פאלאנ, דיא מיטגלידער דער געמיינאמען ארמעע אלס „פערדאבענע מע-שען“ צו בעצייכנען, ווערלכע געזעטצען אונד דעכט נכט אכטען ווארלען“! (העבראאיש צייטטמונג דעכטס: בעזיטצונג איך דער איינגעטהומס-לינקען.)

הייטע איזט דיא זאכע פארלייגט אבגעטראן; אבער נור פארלייגט, דא יא הערר פאן טיסא, נאכ-דעם ער איינען אמטליכען בעריכט איבער דיעזען פאר-פאלל ערהאלטן, דיא אינטערפעללאציאן ערסט בעאנטווארטען ווירד, ווייל מיסען עס איפריכטיג בעריכטען, דאס אין יידע צו דיעזער אינטער-פעללאציאן דיא פעראנלאסונג געבאטען אונד צוואר וועגען אינער ווירטהס-הויז-לאפפעריען; — הערר פאן טיסא האט יא פאללקאממען רעכט, דאס מאן נור מיט הילפע דער געמיינאמען ארמעע דען אנגט-פעמטשען ווערגע-פלירדערען אינגאלט טהון קאנגטע; ווערדאיא אונד אישטיצי ווערדען ווע-דער פעראנלאסונג האבען, איך דיא ווידען לאזצי-שטפפען, ווייל אין מענש, דער צופעללע יידע שטרייט ענטשטאנדע, אין פאלגע דעסען איינער דיעזער אפפיצירס-שטעלפערטרעטער דען זאבעל צאג אונד דורך ציאהל נכט איינמאל דען מאקס ערנסט, זאנדערן איינען גאנץ אנדערען בירגער פער-געטען? (2 האט ער קענגטנס דאפאן, דאס נאך דיעזעס אנגריפפ איינער דיעזער אפפיצירס-שטעלפערטרעטער, אין אינגאר, נאמענס נוקאליס פ ע ח ע ר, דען מאקס ערנסט פאן סאלדאטען אין דיא מאסרעגע שלעפפען לעס, וא ער מיט שטאקען אונד באיאנעטען זא לאנגע געשלאגען ווארדע, בז ער, פאן בלוט איבערשטראמט, בעיאוסטלאז איז דעם בארען לאג, וואריא מאן דען אונגלוקליכען אין דיא נאססע הינטיוארף? (3 האט דער מיניס-טער-פרעזידענט קענגטנס דאפאן, דאס פערפיגונגען געטראפפען ווארדען, אים דיעזעס פערברעכען גגען דיא פערזאנליכע פרייהייט ווישענס דער סאל-דאטען גטבוהרענד צו בעשטראפען? — (4 איזט דיא רעגירונג אים שטאנדע, אין דער אנגעלעגענהייט עשיאם צו טהון? ווען דיא רעגירונג דער געמיי-נאמען ארמעע גגענאבער דיא הערנדע גבוהר ווארדען האט, זא איזט יא אין אידרע פערגאנגטהייל פאר דעם פאללאמעגטע אין איינעס זאלכען אינגע אללען ווערטה!“

נון ערהאב זיך מיניסטער-פרעזידענט טיסא אונד זאגטע: „דער פאלל איזט מיר וואהל אים אללגעמיינען בעקאנגט. איבער דיא איינצעלהייטען אונד דיא אורזאכע דעס שטרייטעס האבע איך בע-ריכטע איינען בעריכט געפאדערט, בז צו דיעזעס איינגעבליקע ערזאך נאך נכט ערהאלטען. זאבאלד דיעזער בעריכט איינטרייפפט, ווערדע איך דיא איינ-טרעפלאציאן אינפערציליר בעגאנטווארטען. אל-לין שאן הייטע מיס איך דיא בעהויפטונג דעס הערן פ אל אנ י צוריקווייזען, דאס דיא איינ-גאר, ווערדע אין דער געמיינאמען ארמעע דיענען, זא פערדאבען אונד ווערדען, דאס זיא דיא געזעטצע אונד דיא רעכטע דער בירגער דעס איינגאר לאנ-דעס נכט מעהר אכטען! עס געשאה ערסט פאר קורצעס ווערעדאלט, דאס אינגאר, ווערלכע נאר גע אין דער געמיינאמען ארמעע גערענגט, גלייכעס פערגאבטען, אנדעס זיא דיא ווידען איבערפעלען, מיסהאנדעלטען אונד איינגעפערטען, אונד איך ווערלכע ווייג אאנגטע דיא רוהע ווערעדע הערגע-שטעללט ווערדען? נור דאדורך, דאס ווי ארמעע-אבטהיילונגען הערבייפעלען אים דיא וזכעהייט דער פערזאן אונד דעס איינגעטהומס צו שטעהען, אונד דאך וואגט עס הערר פאלאנ, דיא מיטגלידער דער געמיינאמען ארמעע אלס „פערדאבענע מע-שען“ צו בעצייכנען, ווערלכע געזעטצען אונד דעכט נכט אכטען ווערלען“! (העבראאיש צייטטמונג דעכטס: בעזיטצונג איך דער איינגעטהומס-לינקען.)

הייטע איזט דיא זאכע פארלייגט אבגעטראן; אבער נור פארלייגט, דא יא הערר פאן טיסא, נאכ-דעם ער איינען אמטליכען בעריכט איבער דיעזען פאר-פאלל ערהאלטן, דיא אינטערפעללאציאן ערסט בעאנטווארטען ווירד, ווייל מיסען עס איפריכטיג בעריכטען, דאס אין יידע צו דיעזער אינטער-פעללאציאן דיא פעראנלאסונג געבאטען אונד צוואר וועגען אינער ווירטהס-הויז-לאפפעריען; — הערר פאן טיסא האט יא פאללקאממען רעכט, דאס מאן נור מיט הילפע דער געמיינאמען ארמעע דען אנגט-פעמטשען ווערגע-פלירדערען אינגאלט טהון קאנגטע; ווערדאיא אונד אישטיצי ווערדען ווע-דער פעראנלאסונג האבען, איך דיא ווידען לאזצי-שטפפען, ווייל אין מענש, דער צופעללע יידע

איזט פערגאלאסונג צו איינעס שראנדאלע נעבא-טען, וואהרליך! דאס יידע נ ט הום מאן פיר דיא לייכטזינגען שטרייטע אינעס מאקס ערנסט נמטער דיא פערגאנטווארטליכקייט איבערנעהמען אדער צור פערגאנטווארטונג נעצאגען ווערדען!

פערשיעדענע נייאנקייטען.

* (איין שאנעס, גליקליכעס אלטע.) דער דייטשע קאיזער ווילהעלם פיערטע אם 22-טען דיעזעס יזען 87-טען גע-בורטסטאג. עס איזט זעלבסטפערשטענדליך, דאס אללע אייראפאישען מאנארכען איהרעס גרייזען קאללגען אים דיעזער פערגאלאסונג הערצליכסט גראטולירט האבען, זא דייטשע אונד מיט זאלך גע-רעכטעס זעלבסטפעהלע קאן זעלטען אין מענש איך זיגע פערגאנגענהייט צוריקבליקען, אינטער דעסען רעגירונג דאס פיהרער זא ארג צערשפליט-טערטע דייטשע אונד פרייהייט, מעכטיגס-טען שטאדט דער וועלט זיך געשטאלטעט. מיט איינעס זא ל כ ען קאנן מאן וואהל צו-פרידען זיין; — דיעזעס געבורטסטאגס-פעסט וואר-דע איך אין דער וועגער האפבורג געפיערט, וואו-בי א קאיזער-מאנס פאנען אויף פאלגענדען טרינק-שפרוך אויסבראך: „אך טרינקע איך דאס וואהל מיינעס טהייערען פריינדעס, וועגר מאיס-טעס דעס קאיזערס ווילהעלם, איך דאס אזהן נאסט נאך לאנגע צייט ערהאלטע!“ — אללע הערראנעגען פערזאנליכקייטען, וועלכע אן דיעזעס פעסטע טהיילנאהמען, טרינגען פייטשע אינאפאמען אונד ווארען מיט פייטשען ארדען געשמיקט.

* (איין קאנינגליכער בעזוך.) דיא מאנטער דעס באראנס לעאפאלד פאן פ אפ-פ ע ר, פערזעהלכסט לאיינגשטיין, ווילל אין מאנ-דעמא (מאללען) צור וועזעהרשטעללונג אירער געזונדהייט, איך זיגע מאיסטעס דער קאנג פאן ווירטעמבערג, ווייל אייגע צייט אין דער עריזעהנטען שטאדט אונד צוגעטעט דיעזע ווייטע פ ר יא דורך זיגען בעזוך איס. — (וואס וואהל ווייטע וויא אישטיצי שמאנ, נעאר מעלל, ווער-דא וויא, שטאכער אונד ראהלונג זיך הערביא דענקען)

* (דיא ווידען אין באנגען.) איס סערעיוא ווירד דעס „פעסטער לאיד“ פאס 18-טען דיעזעס בעריכטעט: עס איזט דאס ערסטע-מאל, דאס אין אינזערער שטאדט דיא בעהערדען אים יזעגע דער „פייען וואהל“ געזעמלט ווארדען, אללס שטאדט-רעפרעזענטאנטען ווארדען געזעמלט: 15 טירקען, 8 גרייבען, 4 קאטהאליקען אונד 4 יודען, אינטער דיעזען געזעמלטען יודען איזט אינער עס-טערייכ-אונגארישער שטאאטס-בירגער, נעם זיך דער בעזוטצער דעס בריוו-הויזעס, הערר הייניך לאיב. אללגעמאללס ערזעהט מאן, דאס איך אין באפגען, וויא דיא מעהרהייט דער בעפאלקערונג טירקיש איזט, דיא יודען אינע הערפאראנגערד שטעללונג אינגענעהמען, דא זיא שאן בייא דער ערס-טען שטאטטגעראבטען וואהל דעזעלבע בעריכ-ווטטונג פאנדען, אללס אינדע קאטהאלישען מיט-בירגער.

* (דיא ווידען אין דונלאנד.) אים פעסטערבערג ווירד דעס „פעסטער לאיד“ פאס 21-טען דיעזעס פאלגענדעס טעלעגראפירט: „אים קרייזע פאלטאוא עקסיסטירטע זיט לאנגע אינע פערפיגונג דעס דארטיגען גובערנערס, דאס אללע

• (ארבייטס-איינשטעללונג.) בעקאנגסלך געהאַרט עס מיט צו דער טהעטיקייט דער זאָציאַלסטען אונד אנארכיסטען, האט זיא דיא ארבייטער געגען דיא פאבריקס-הערען פערהעטצען אונד זיא צור איינשטעללונג דער ארבייט פעראנלאססען, אום זאָ איינגן ווערווארד הערפאָרצורופען. אין מעהרערען פאבריקס-שטעדטען באהמענס האבען דיא ארבייטער ווירכלך דיא ארבייט בעריישס איינגעשטעללט, אָהנע פריהער דען פאבריקס-הערען געקינדיגט צו האבען. זאָ ווירד אים פראג אָפּגעגעבען בעריכטעט: אין דען שפיגעריישען דער בעצירקע טעפּשען, בעגונען אונד באָד-מיש-קאָמניטץ אין באהמען האבען 500 בין 6000 ארבייטער דיא ארבייט אָהנע קינדיגונג פערלאססען. דיא רוהיג איזט בזיהער גיהגעגאנגען געשטאָרט וואָרדען; עס זינד איבריגענס אין אללען אָרטען אומפאסעגרע זיכערהייטסמאָרקעהרונגען געטראָפען אונד דיא פערענשטאלטונגען פאָן אָפּפענטליכען „לוסטבארקייטען" אונטערזאגט וואָרדען. אויך דיא ארבייטס איינשטעללונג אים פאָלגענדען אלע ניממט איממער צו. עס פיערן בעריישס פיערונד-צוואנציג פאבריקען מיט מעהר אלס זעכצענטוזענד ארבייטערן. נאָכדעם אין בענזען זעלבסט געגען געריכטסבעאמטע „דראָהבריעפע" אָפּגעגעבען וואָרדען, בערעיט דיא בעצירקהויפטמאנגשאפט פאָן טהערעזיענשטאדט אים מיליטער. פאָרטשטאנס קאָם אין באמאללאָן דעס 42-טען אינפאנטעריע-רעגימענטס אן, פאָן דעם 120 מאנן אין טעטשען פערבלעבען, דיא איבריגע מאנגשאפט וואָרדע נאָך בענזען, ווערגשטאדט אונד באהמיש-קאָמניטץ ענטזענדעט. איינע אים בורגערמייסטער-אמטע צו טעטע. שען אבגעהאלטענע פערזאמלונג דער פאבריקס-בעזיטצער אונד 60 ארבייטער-דעפּוטירטען פיהרטע הייטע צו קינער פערייניגונג, נאָכדעם דיא ארבייטער איין דיא פאָרשלעגע דער שעפס ניכט איינגעגען, וועהאלב איינע גיערליכע פערזאמלונג הייר שטאטפענדען וואָרד. זאָ וויט דער בעריכט. אללענפאללס איזט דיא זאכע ערנסט צו נעהמען, דא יא דאָך אללע זאָציאַלסטען אונד אנארכיסטען גיר אים זאָלבען אונטערזעהען ארבייטערן בעשטעהען: —

• (דער שטאציאָנס-שעף פאָם צוגע צערמאלמט.) אים שאנפעלד (באהמען) שרייבט מאן: אין ענטזעצלכער אונגלוקפאָלל האט זיך אם 15-טען דיעזעס אים 10 אוהר פאָרמיטטאגס אויף דער היעזיגען שטאציאָן דער איסס-טעפּלטצער איינגעבאהן עראיגנעט. דער שטאציאָנסשעף הערר טהעאָדאָר שלעהאן איזט פאָן דעם פאָן איסס קאָמענדען פערזאָנענצוגע ערפאסט אונד געשאדעט וואָרדען. קורץ פאָר-הער טעלעגראפיסט שלעהאן נאָך דער געכסטען שטאציאָן, טירמיטץ, דאס דער צו ערוואָרטענדע פערזאָנענצוג לאנגזאם אין שאנפעלד איינפאהרען מאָגע, ווייל איין זעהר שטארקער קוה-פלייש 51 — 53 גולד. קאלב-פלייש 51—61 גולד.— אינד ביפעל-פלייש 45—50 גולד.

לאָסטאָ-ציעהונג פאָם 19. מערץ 1884.

הערמאנגשטאדט:	37	17	32	81	26
לעטבערג:	83	12	70	11	40
פראג:	12	34	23	66	85

פיר דיא רעדאקציאָן פעראנטוואָרטלך: מ' עהרענטהייל.

קאָנקורז.

אין דער היעזיגען איזר. אָרט. געמיינדע איזט מיט ר"ח אייר הבע"ל דיא שטעללע איינעס שוחט ובודק, דער בעל תפלה אונד בעל קורא צוגלייך זיין מיט צו בעזעטצען. יאהרעס-געהאלט 350 גולדען, פייע וואהנונג אונד 25 גולד' פאָן דער קעדה. בעווערבער אים דיעזע שטעללע, וועלכע קבלות פאָן אָרטהאָ-דאָקסען ראבבינען בעזיטצען, מאנגן איהרע געזוכע אונד צייגניססע ביז צום 25-טען אפריל ל"י, אן דען געפערטיגטען פאָרשטאנד איינזענדען.

נאָד-קאללאָ, מערץ 1884.

וויים איזראעל, פאָרשטעהער.

גאסטהויז אנצייגע.

איזראעליטישע ריזענדע ווערדען אין מיינעס גאסטהויזע זאוואהל מיט קוויאַרטער אלס אויך איינער גוטען קאָסט זעהר בילליג בעדיענט. — וואס בשרות בעטריפפט ווירד בייא מיר זאלבעס פלייש בענוטצט, וואס פאָן דער אָרטהאָדאָקסען פלייש-באנק איזט, אונד אונטער איינזיכט פאָן הרב הגאון מוה' חיים שרייבער נ"י. ראבבינער דער אָרטהאָ-דאָקסען געמיינדע, שטעהט. — אויך בעפאָסס אויך מיך מיט אללען גאסטונגען איינטרעפען אים דער פראָזיניץ. — אויך בישטע דאהער דיא הערען ריי-זענדען, מיך מיט איהרעס ווערטהען בעזוכע בעעהרען צו וואָללען. הק' אליעזר סג"ל ברוין.

רעזיאָנאססע נו' 8 בודאפעסט.

יין כשר לפסח.

עכטער סילאד'ישער אמלויער גוטער ווין איזט צו האבען פאָן 200 ליטער אויפווערטס אן איזען געבינדען, אב באהן טשיטשא, מיט 15 fl. פער העקטאָליטער בערעכנעט. (אויך וואנש מיט הכשר מהרב אב"ד דפה) בייא:

Samuel Wallerstein, Silágy-Somlyó

אנצייגע.

אפריקאנישע אינטייריזאל קריישער צאהנטינקטור, וועלכע יעדען צאהנשמערין זאָגליך ראדיקאל פיר לאנגע צייט שטילט, איזט צו האבען בייא מ' טאבערמאנן, בודאפעסט, נראָשע 3-קראָנענגאססע (לעאָפאלדשטאדטער קירכען-באזאר). פער פלאשען 50 קר' זאממט געבריכס-אנווייזונג. פיר פערפאָ-קונג 10 קר'.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

וויצען (נייע)	קוואלטעט פר. הקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
נאָרד-אונגאריישער	75	. .
„ „	76	9.25 — 9.30
„ „	77	9.30 — 9.35
„ „	78	9.40 — 9.45
„ „	79	9.50 9.55
„ „	80	9.60 — 9.65
„ „	81	
פעסטער-באָרען	75	
„ „	76	9.50 — 9.55
„ „	77	9.60 9.65
„ „	78	9.70 — 9.75
„ „	79	9.80 — 9.90
„ „	80	9.95 — 10.—
„ „	81	
מהריש	75	
„ „	76	9.60 — 9.65
„ „	77	9.70 — 9.75
„ „	78	9.80 — 9.85
„ „	79	9.90 — 9.95
„ „	80	10.— — 10.05
„ „	81	
ווייסענבורגער	76	9.50 — 9.55
„ „	77	9.60 — 9.65
„ „	78	9.70 — 9.75
„ „	79	9.85 — 9.90
„ „	80	9.95 — 10.—
„ „	81	

פריכטע	קוואלטעט פר. הקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	70	8.20 — 9.90
נעכסטע מאלץ	62	7.35 7.—
„ פוטער	62	8.50 — 7.75
האפער	40	7.20 — 6.85
קוקורוץ נאגאשער	75	6.70 — 6.65
אנדערע	73	6.75 6.65
הייזע	—	7.30 — 6.90

וויצען	פער הערכסט פיר-ווארד	10.03	
		9.47	
קוקורוץ		6.90	
נעכסטע		—	
האפער		6.92	
		—	
		—	

טראכטעט ווערד, ווען דיזער איבערטרייט אין איינעם שטאאטע אדער לאנדע פאללקאמען וואורדע, ווא דערזעלבע געזעטצליך געשטאטטעט איזט. דיזע „גזרת" וואורדע אלזא אין איגנאריז אלס קאטהאליקן בעטראכטעט. נאכדעם ניז בעקאנגטליך איינע „מיש-עהע" אין אינגאריז עבענפאללס אינשטאטט. האפט, זא איזט עס נור נאטירליך, דאס דיא איז דער עהע איינעם יודען מיט איינער „גזרת" ענט-שטאמענדען קינדע אלס „אונעהליכע" בע-טראכטעט וועדרען. — אלל דאס איזט ניכט מעהר נייעס, ווענן איך נעווים פיר דיא בעטרעפענדען פאמיליען זעהר פיעליך. פאר ווענגען טאגען עדאך דאס זיך איינע נייע פערלעגענהייט הערוים-גע-שטעללט. דיא ערזוהנטע „גזרת" שטארב נעמליך. דיא איזראעליטישע קולטוס-געמיינדע ווערע וואהל בעריט געזיעזען, דערזעלבען איך דעם יידישען פיזערהאפט איינע „עייגע רוהע-שטעטע" צו גע-ווערען, דאך וואגטע זיא דאס ניכט, ווייל יא לויט דעם איגנאריזשען געזעטצעס דיא „גזרת" אלס קא-טאליזכן בעטראכטעט ווערד. איך איגנאריזשען דעם בירגערמייסטערס וואורדע דיזעזלבע דענן איך נאך קאטהאליזשען רשות אונד איך דעם קאטהא-ליזשען פיזערהאפט בעזערגט. אים לעבען בע-קאנגטע זיך אלזא דיזעע פערזאן צום יידישען גלי-בען, נאך דעם טאדע עדאך ווערד זיא פאם קאט-האליציסמוס מיט בעשלאג בעלעגט; אונד דאנן ווייל מאן דער וועלט נאך אממער איינרעדען, דאס אין איגנאריז איך אהנע „גזעזטען איבער רעליגיאנס-פיזיהיט" דענאך דיא פאללשטענדיגסטע רעליגיאנס-פיזיהיט הערזשט; מאנלך דאס דעם בעצעלך דער איבערגען קאנפעסיאנען דער פאלל; ווי ווידען פיהלען לידער אין איגנאריז בלוט-ווענג פאן איינער רעליגיאנס-פיזיהיט.

* (וויד ענ-ר וי ב-מ ארדער אי ו-ג ע פ אנ ג ען.) איגזערע לעזער ווערדען זיך וואהל נאך ערגנערען, דאס פאר אחד אונד מאנ דער קיזפאנען זאמטער אין גאלזע (ביא גראס-קאנישא) זאמטע ווייב אונד איינעם קינדע פאן דייב-מארדערן איבערפאללען, געטארטעט אונד איזגע-פלוגערט וואורדע. דער פערדאכט ריכטעטע זיך נעגען איינען יידישען פיזיש-הייר-געהילפען, נאמענס הערצ פעלד, דער פיזהער אין דיא דער פאמי-ליע זאמטער אין דיענסטען געשטאנדען, אונד צוויא בריסטען, אין ערסטער אינשטאנז וואורדען אללע דריא פערדעכטיגען פערהאפטעטלט. דיא קאנזליכע טאפעל עדאך פערהאפטעטלטע בלאס דען הערצפעלד, ווערענד דיא צוויא בריסטען פיזיגעשפאנען וואורדען. גנן ווייד דער „ווענגער אללגעמיינען צייטונג" אים גראס-קאנישא פאלגנ-דעס גע‌מעלדעט: אם 16-טען דיזעזס וואורדען 12 מענגער פאן דען שאנדארמען איינגעפאנגען, ווייל זיא אין לעטצטערער צייט פערשיעדענע קלייגערע דיעב-שטעהלע פעראיבט האבען. צולעטצט האבען זיא אבסען געשטאהלען, ביא וועלכער גלעגענהייט זיא עבען פאן דען שאנדארמען ערווישט וואורדען. אינ-טער דיזען 12 איינגעפאנגענען בעפינדעט זיך איך איין מאנן, נאמענס סטעגנא, דער זיינערצייט אין דעם רוב-מארדע אין דער פאמיליע זאמטער אין גאלזע טהיילגענאממען האבען אלל אונד דעם האלב פאן דער ערסטען אינשטאנז איך פערוארטהיילט וואורדע. דיא האהערע אינשטאנז האט ערעאך דיא פערדעכטיגען, מיט אינגאהמע דעס הערצפעלד, פיזיגשפאנען. דיזעזר סטעגנא אונד דען האט יעטצט בים פערהאדע וועגען פערשיעדע-נער קלייגער דיעבשטעהלע פיזיהיללע אינגעשטאנ-דען, דאס ער אן דעם גאלזער רוב-מארדע פער-זאלך טהיילגענאממען, אונד דאס אללע, דיא דא-מאלס וועגען דיזעזס פערבריעכענס אין אינטערזו-בונג געשטאנדען דיא ווייטלכען מארדע ווארען, — ווילבסטפערשטענדליך ווערד גין סטעגנא אונד זין העלפערס-העלפער בים גאלזער רוב-מארד פיר דאס פערגאסענע יידישע בלוט נאכטרעגליך שווער צו ביסען האבען!

* (וויא אי ין יודענ-מארדע זעלבסטפערהאט?) איס קארלסבאד (באהמען) ווערד בערכטעט: אין איינעם בעגאב-באהנען האפע בעפינדעט זיך איינע אלטע פרעזאלאנ-פאבריק, וועלכע איינגעטליך דעם גרונדהערען גע-הארט, דער אין איסעע וואהנט. עדאך פאן איינעם בריסטליכען אינטערגעהמער זיט יאהרען אין פאבט גענאממען וואורדע. דייער איינטרעלעים דער אינ-טערגעהמער אין פאלגע דעס שלעכטען געשעפטס. גאנגעס דען פאבט-צינז פינקליך צו ענטרכטען. דאס עניע יאר. דאס דער גרונד-הערר עלכסס אים אויס ענג הערבייאלטע. דאך אהנע ער-פאלל, דא דער פעכטער ווערקליך ניכט אים שטאנ-דע יאר, דען פאבט-צינז צו ענטרכטען. איך דער ריכפאהרט פאסטרטע דעס גרונדהערען איך נאך אין מאלהער; ער פערלאר געמליך זיינע בריעפטאשע, דיא איבער 100 00 גולדען ענטהיעלט. גלייכלכיר-ווייזע פאנד אין ווערשיעד פאן דיזעזר דיזען בריעפטאשע, דער אים דען אין דערזעל-בען ענטהאלטענען פערשיעדענען בריעפשאטען זא-גליך ערקאנגטע, ווען דאס גאלד גערהאד. דער דערלכע מאנן אילטע נאך אויס ענג אונד איבערריכטע דעס גרונד-הערען זיינע בריעפ-טאשע, אים דער קיין העללער פעהלטע. פיזיגד איבערראשט, נאם דער גרונדהערר דעס דערלכען ווען דען גזעטצליכען פינדערלאהן פאן 10 פער-זענען, אللא פאללע 100 גולדען אונד ענגלעס איהן זאהאנן אינטער הערצליכען דאנקגאנגען. — זא פיעל גאלד נון האט דער יידישע הייזדער נאך ניא געזעהען. פיזיגיג ערגענס, וואללטע ער נין צו זיינער פאמיליע הייטריזען. דער ווענ פיהרטע איהן דורך דאס דאך, ווא דיא ערווארטעט פאר-צעללאנ-פאבריק זיך בעפאנד. עס וואר שאן גגען אבענד, אונד זא קעהרטע ער צו דעם פעכטער דער פאר-צעללאנ-פאבריק איין, דען ער זיט יאהרען קאנגטע. דיזעזס ערצעהלטע דער יידישע הייזדער זין איגנ-ערוואטעס גלוק. דא זיך פלאטצליך אויך איין שטארקעס רעגען. וועטער איינטעללטע, זא בע-רעדעטע דער פעכטער דען יידישען הייזדער, ביא אידם אבער נאכט צו בלייבען. דיזער נאהם דיא איגלאדונג דאנקענד אן. אין מיטטערנאכט אבער-פיעל עדאך דער פעכטער דען יידישען הייזדער, שלוג אידם מיט איינעם שטאק דען שעדעל אין אונד בערוטבטע איהן דער 1000 גולדען. דען טאר-טען קאפער פערבארג ער אין איינעם קאנאל אונ-ווייט פאם פאבריק-געבייד. — דא דער הייזדער ניכט נאך דזיזע קאם, שלוג זיינע פרייא נאטירליך לערם: דיא פאלייא ליטעטע איינע איגטערזוכונג אין, אללין אהנע ערען ערפאל: פערשוואנדען בליעב פערשוואנדען. — פיעצעהן טאגע שפעטער ערשיען דער פעכטער דער פאר-צעללאנ-פאבריק אין איסס מיט איינעם רוב-מארד אונד ענטריכטעטע בים גרונד-הערן דען ריכטערגען פאכטצינז דאך דיזעזר ער-קאנגטע אנאלזיר, דאס דער פעכטער אידם דיזעזר-בען באנקאטען גיכט, וועלכע ער דעם גנעמעהר פערשוואנדענען יידישען הייזדער אלס פינדער-לאהען גגעבען האטטע; ער ליעס דען פעכ-טער אנאליזר פערהאפטען, אונד דיזעזר געשטאנד בים פערהאדע ריעטשטיג אין, דאס ער אן דעם יידישען הייזדער איינען רוב-מארד אונד ענטריכטעטע אים פאבריק אין שטאנדע יאר, זיך דאנטט דען פאכט-צינז אין איפצטרייבען. זא האט זיך דיעסמאל אין ווענ-מארדער זעלבסט פערראטהען!

* (אבער דיא אי פגעפונדען.) דעס עראר-גען ווערט פאפערע אנקוערס אייזערט האבען ווד אין פאיגער גנמעלדעט. נאכ-טרעגלך האט זיך פאללס ווא פאלגט הערוים-געשעללט. איינע אנצאהל אקטען דעס לעזענגגער ברו-הזיעס פערקיפטע ביא דער פעסטער עסקאמט. באנט אין מאנן, דער זיך איך דעם אהם פאיגע-לעגטען באגען מיט דעם נאמען קאנ ראד אונ-טערציכנגטע; צוויא נעגאאס-לאזע פערקיפטע אין אנדערער מאנן, דער זיך מאלאמאן בלוא אונטערציכנגטע. נאכדעם עס זיך הערשטעללטע, דאס דיזעע אפפערע פאן דעם רוב-מארדע ביא אייזערט הערשטאממען, נאהם מאן מיט דעכט איהן זאהאנן אינטער הערצליכען דאנקגאנגען. — זא פיעל גאלד נון האט דער יידישע הייזדער נאך ניא געזעהען. פיזיגיג ערגענס, וואללטע ער נין צו זיינער פאמיליע הייטריזען. דער ווענ פיהרטע איהן דורך דאס דאך, ווא דיא ערווארטעט פאר-צעללאנ-פאבריק זיך בעפאנד. עס וואר שאן גגען אבענד, אונד זא קעהרטע ער צו דעם פעכטער דער פאר-צעללאנ-פאבריק איין, דען ער זיט יאהרען קאנגטע. דיזעזס ערצעהלטע דער יידישע הייזדער זין איגנ-ערוואטעס גלוק. דא זיך פלאטצליך אויך איין שטארקעס רעגען. וועטער איינטעללטע, זא בע-רעדעטע דער פעכטער דען יידישען הייזדער, ביא אידם אבער נאכט צו בלייבען. דיזער נאהם דיא איגלאדונג דאנקענד אן. אין מיטטערנאכט אבער-פיעל עדאך דער פעכטער דען יידישען הייזדער, שלוג אידם מיט איינעם שטאק דען שעדעל אין אונד בערוטבטע איהן דער 1000 גולדען. דען טאר-טען קאפער פערבארג ער אין איינעם קאנאל אונ-ווייט פאם פאבריק-געבייד. — דא דער הייזדער ניכט נאך דזיזע קאם, שלוג זיינע פרייא נאטירליך לערם: דיא פאלייא ליטעטע איינע איגטערזוכונג אין, אללין אהנע ערען ערפאל: פערשוואנדען בליעב פערשוואנדען. — פיעצעהן טאגע שפעטער ערשיען דער פעכטער דער פאר-צעללאנ-פאבריק אין איסס מיט איינעם רוב-מארד אונד ענטריכטעטע בים גרונד-הערן דען ריכטערגען פאכטצינז דאך דיזעזר ער-קאנגטע אנאליזר, דאס דער פעכטער אידם דיזעזר-בען באנקאטען גיכט, וועלכע ער דעם גנעמעהר פערשוואנדענען יידישען הייזדער אלס פינדער-לאהען גגעבען האטטע; ער ליעס דען פעכ-טער אנאליזר פערהאפטען, אונד דיזעזר געשטאנד בים פערהאדע ריעטשטיג אין, דאס ער אן דעם יידישען הייזדער איינען רוב-מארד אונד ענטריכטעטע אים פאבריק אין שטאנדע יאר, זיך דאנטט דען פאכט-צינז אין איפצטרייבען. זא האט זיך דיעסמאל אין ווענ-מארדער זעלבסט פערראטהען!

* (אבער דיא אי פגעפונדען.) דעס עראר-גען ווערט פאפערע אנקוערס אייזערט האבען ווד אין פאיגער גנמעלדעט. נאכ-טרעגלך האט זיך פאללס ווא פאלגט הערוים-געשעללט. איינע אנצאהל אקטען דעס לעזענגגער ברו-הזיעס פערקיפטע ביא דער פעסטער עסקאמט. באנט אין מאנן, דער זיך אין

יודען, ווילבע קיין „אינבעוויגלכעס פערמאגנן" בע־זשצען, אויס דען דאר־פערן איסגעווערזען ווערדען מיסען. פאר קורצעם קאמען דיא יודען ביא דער רעגערונג מיט דעם אנזוכען וועגען בעזייטיגונג דיע־זער הערצלאזען פערפיגונג איין, דיא רעגערונג ענט־שיער אין פאלגנד דעסען, דאס דיא ערוועהנטע פערפיגונג נים איסגעפיהרט ווערדע. עס קאנגען מיטהין אים פאלטאזאר קרייזע אויך יודען אויך אין דען דאר־פערן וואהנען, דיא „פיעלליג קיין „אינבעוויגלכעס פערמאגנן" בעזוחצען. — אממער־הין צייגט דיעס, דאס דיא געגענווארטיגע רעגערונג רוסלאנדס, ווען אויך נים יודען־פייגדלין, זא דאך אללגעמאלס נים אויסגעשפראכען יודען־פיגד־לך איזט! — דער „וויכטיגער אללגעמיינען צישונג" ווירד פאם 22־טען דיעזעס אים פעטערסבורג טע־לעגראפירט: „דער מיניסטער טאלסטאי דאס דען גובערנערן דער פערשיעדענען רעגערונגס־בעזירקע אונטערזאגט, עגע יודישען איינוואהנער איסצוטר־בען, „יעלכע אין דאנדווערק געלעגען, זולבסס נעגען זיא דיעזעס דאנדווערק איינגעבליקלין נים בעטרייבען. דיא פערפאלאססונג צו דיעזער פער־פיגונג וואר דיא וואהרנעהמונג, דאס דיא דיזער אין קיעוו אונד אומגעגעגד אין פאלגע דער יודען־איסטרייבונגען אים ווערטהע זעהר געזונקען זינד. דיא בריסטליכען הויז־איגענטהומער זינד דא־דער זולבסס ביא דער רעגערונג איינגעקאממען, דיא יודענ־איסשיזונגען איינצוטשטעללען, דא אנסט דיא הייזער לעער שטעהען אונד דיא הויז־איגענ־טהומער צוגרונדע גערהן מיססען!" (דאס דעטשע מאן שאן פריהער בעראכטען קאנגען: דיא יודענ־פיגדליכען שטאאטען העטטען יא אים דער גע־שיכטע לערנען קאנגען, דאס שפאנען, דאס פריהער זא בלוהענד אונד ריך וואר, עבען דורך דיא אים־טרייבונג דער יודען גליידזאם אין דען בעטטעלשטאב געקאממען איזט!)

* (דיא רעליגיאנס־פרייהייט אין דאם.) אין דיעזער שטאדט, אין דער דער פאפסט, דאס אבערהויפט דער קאטהאלישען קירכע, זיינען זטיץ האט, הערדיש גינסטיגר וויר־קליכע רע־ליגאנס־פרייהייט. דעם „פעטער ללאדי" ווירד נעגע־לך פאם 17־טען דיעזעס פאלגענדעס אים ראם בע־רכטעט: אין ארמעס יידישעס מערכען, נאמענס דאמאנט אדנאט, ערגערטיג זיך זיט יע פאם אים־בעסערן אלטער קלידער איף דעם טאנדלער־מארקט. שפעטער האטטע זיא מיט עמאנדעם אין פריהלטנס, דעם צוויא קינדער עגטשפאססען זינד: אין 5־יעהריגער קנאבע, נאמענס אמארעא אונד אין 3־יעהריגעס מערכען, נאמענס ענרי־בעטטע. פאר צוויא וואכען פערשוואנד דיא דאמאנט נעבסט אהרען בידען קינדערן. דיא

פערוואנדטען זוכטען זיא לאנגע פערגעבענס הערום. אם 15־טען דיעזעס ערבליקטע אין בריעף דער פערשוואונדענען, נאמענס גואזעפע (יסף), דען קלינען אמאדעא אללין אין אינער ענטלעגענען גאססע. אלס דער קנאבע זיינען אנקעל ערבליקטע, ליף ער שנעלל דאהאן צום „אדטער" אינעם האטעלס. ביא דיעזעס ערפאהר גון גואזעפע, דאס זיינע שוועסטער נעבסט אהרער טאכטער אין אינעם קלאסטער זיך בעפינדע. דער דירעקטאר דעס קלאסטערס, דער גיסטליכע בוטש, האטטע זיא נעמליך פערלאסען, דאס יודענטהום צו פערלאסען אונד אים קלאסטער צו בלייבען, דאמיט זיא מיט אהרען יידישען פערוואנדטען נים צוזאממענקאממע. גלייכצייטיג נעשטאטטעט ער אהר, איך דיא קלינע ענרי־בעטטע ביא זיך אים קלאסטער צו בעהאלטען, ווערענד דער קלינע אמאדעא דעס ערוועהנטען בריסטליכען פאד־טער צור ערציעהונג איבערגעבען וואירדע. גואז־זעפפע אילטע גון צור פאלצייא אונד ערשטאט־טעטע דיעפאן דיא אנזייגע, אנלייד לייס דער פאד־ליצי־האממיססער גאגלייער דען קלאסטער־דירעקטאר פאר זיך צוצוהען — אונד אינע שטונדע שפעטער בעפאנד זיך דיאמאנט נעבסט אהרען צוויא קינדערן ווידער אים קרייזע אהרער יידישען פערוואנדטען. — דאס נעגנען ווד דעלינאנס־פרייהייט. דיא פרייהיטליכע אשאלינגישע רעגע־רונג, דיא דא איטנעווענען, דאס דיא דיאמאנט צור טיפע פאם קלאסטער־דירעקטאר בוטש דירעקט פערפיהרט וואירדע, זאגטע דאפיר, דאס דיא פערפיהרטע זאמטט אהרען קינדערן דעם יודענ־טהומע וידער צוריקגעגעבען וואירדע, זא וויט בראכטע עס אינע וואהרהאפט פרייהיטליכע רעגע־רונג אין דאם, אין דיעזער מעדר אלס טייזענדיע־רונגען דאדורכגעגאנגען שטארב דער פעפסטע!

* („קרישע" פיר אייגען גיטס־יודטהום.) אין דער הייגער „גי־ציט" וואירדע דיא „שאלה" אויפגעוואיפען, אב עס געשטאטטעט זיא, דאס אין „גי" נאך זיינעם פערשטארבענען פאטער, דער כרישט געבליעבען, דאס כרישט־געבעט אנזע? עס וואירדען בעריכטע הערבייבר איך אייגע „חשובות", פערפאפפענטליכט, דיא עבען פאן קיינען „גאנים" הערריהרען, אונד דאהער איך בלוט־ווענע „חריפות" עגטהאלטען. אייגער דיעזער דאבבעער בערופט זיך ביא דיעזער פערגאנגסזייט, דאס רבני גרשום מאיר הגולה זיינען געטיפטען זאהן נאך דעלינאזזער פאריטיפט בעטריבעטע. — דיעזער הערר דאבבעער שיינט ערדאך נים צו וויסען, דאס עס זיך בים אהנע דעם ר' גרשום צו־ל אים אייגע „צוגאנגס־טיפע" הגדעלטע אונד דאס דערזולבע אין „גנוס" וואר. דער פאלל פער־

היעלט זיך נעמליך וויא פאלגט: רבני גרשום, אים יאהרע 960 אין זיך־פאנקייך געבאהרן, ענטפאל־טעטע זיינע דאבבעישע טהעזינקיט אין מאינץ. אין גיסטליכער נאמענס ווענצעל יונים לייס זיך אים יאהרע 1005 אינס יודענטהום איינגעהמען אונד פערפאפפענטליכטע הערוקה איינע שמעה־שיפט געגען דאס בריסטענטהום אונד דעסען אנ־הענגער. דער דאמאליגע דיישע קאיזער, הייניריך II, דער אהנעהין פאן דער גיסטליכקיט זיך בעאיינ־פלוסען לייס, פערפיגטע גון אין זיינער וואיזהייט, אים יאהרע 1012, דאס זעממטליכע יודען דיא שטאדט מאינץ אונד איך אנדערע אנשטאפטען זאללין פערלאססען זאללען. דאס וואר דיא ערסטע יודענפערפאלגונג איך דייטשע געביעטע. איינע יודען פערלאיען אין דעזער בעדרענגנים דען מיטה אונד נאהמען „צום שיינע" דאס בריסטענטהום אן. זיא וארען אלזא נים זווירקליכע, זאנדערן בלאס „שיין־בריסטען", וויא שפעטער אין שפאניען דיא זא־גענאנגטען „מארראנען (אנוסים), „יעלכע אים גע־היימען דיא „דייטשע דעלינאן מיט פאללדעס איפע־אבטען. איך דער זאהן דעס רבני גרשום וואירדע אין זאלבער „שיין־בריסט", אונד שטארב בעפאר עס אים גענאנגט וואר, צום יודענטהום, דעס ער יא אים גלייכזאם אממער אנגעהארט, איך אפפענט־לך צוריקצוקעהרען, בים טאדע דעזעס זאהנעס דעלטע זאהאן רבני גרשום גייס מיט פאללדעס איינע דעטטע דיא פאר־געשטאנדענע „שטרה". מיט דער־זעלבען נאכזוכט בעראנדערטע איך דער גאאסע ר' שלמה יצחקי (רש"י ז"ל), דיא „צוגאנגס־טיפע־גע" דיא אנלעסלי דער יודען־פערפאלגונגען ווע־רענד דעם ערסטען קרייצ־צוגעס „צום שיינע" דאס בריסטענטהום אנגענאממען האטטען; גאנגען־ליכע „משומדים" וואהרען דעזעע גאאסען אויזאהלע נים נאכזוכטע. — (פערגלייכע מ. פרענטהיל ס „יידישעס פאטיליענ־בוך" זייטע 311 אונד 318.)

* (אייגע „גיזרות" אויף דעס קאטהאלישען פרייהאפע בע־שטאטטע.) אין דאטהאלישעס מערכען האט זיך בעריטס פאר אהרען אין זיינען אינס יודענטהום אויפגעהמען לאססען אונד וואירדע דיא פריהע אייגע יודען. דאס ערגע־פאאר וואהנטע הער אין פעסס, דיא אים דיעזער עהע עגטשפאססענען צוויא קינ־דער וואירדען וואהל פאן דען עלטערן בים בריגע־מיסטער־אמטע אלס קאנפעסאנסלאן אנגעגעבען אללין מאן טרג דיעזעלבען טראטערעס אלס אינ־עהעליכע קינדער אין דיא קאטהאלישען מאטריקען אין. דאס נאנגטע איך נאר נים אנדערס זיין, דא לייט ערלאס דאס איינגאדישען קלטסיס־מיסטערס בעקאנגנלך דער אבערטרייטס פאם בריסטענטהומע צום יידישען גלייבען איך דאנן אלס אינגלטע בע־

פאלליעטאן.

אונזערע צייט.

(39־טע פאר־טזעטצונג.)

דער דאקטאר טראט אין אונד בעדייטעט דעם לאיאש מיט אייגעם וואר אונד אייגעם וויזע, דאס עמאם דאכט־מעגס נאך אייגע מאנע צו לעבען האבע. דאנן אדרעגעט ער אן, דאס דיא קראנקע וארגפעלטע פערוואנדט נאך הויזע אונד צו בעטטע גע־מאכט ווערדע. לאיאש ערבאם זיך, זיינע וואהרנע דער אדטען פריא אונד אזדרעם פאטער אייג־ריזיגען. אבער דער אלטע איזאק שריע: „ביא מיר, ביא מיר!" אונד אייך דער אדצע ערקלערטע דיא אנשטרענגונג דער פאהרט ביא דער אויגענבליקליכען האמארדיגען אויפ־רעגונג דער קראנקען פיר וויעזע יאהזאהס.

זא קערטשען אללע דריא צו דער קראנקען עמאם צו־ריק, דיא זיא מיט מאטטעם לעבעלן עמפפינג. דער אדצע עמפפאהל זיך.

עמאם באט אזדרען פאטער, הינגטעצונגען אונד דען וואגען אין אדרגנג צו בריגגען, אונד דיא מטענגראטטען פאלטטער צוריקגעט צו לעגען. אלס דער אלטע צאגעגט, באט דיא: „נעה, פאטער, איך מאכטע דען הערען קעטשקע, מעגי אים עטוואס בטטען!"

דער אלטע איזאק לייס דיא אללין.

עמאם אגטע גון צו לאיאש: „הארן דיא מיך נור אן, איך האבע אזדגען דען שולדטען גענעבען. צערריסען דיא אזדן פאר אייגען אזדגען דיא זיזר מיינגע פאטער נכטס מעהר שולדיג, אבער מיר זיזר דיא איינאל הינגעטטעטע

שולדען שולדיג, נכטס וואהר? דאס זיזר דיא מיר שולדיג! איך פערמאכע דיעזעס פערמאגען מיינעם מאנגע, דעם דיא־ראטאשטיאר, אבאלד דיא קאנגען, גבען דיא אם אזדרם. ער אזדם אין קאיאלעד. ער דארף נכטס הילף לאן זיין. געבען דיא עס אזדם, אונד אגגען דיא אזדם: איך האבע אזדן בין צור טאדעסשטונדע געלעבעט! אונד ער האט מיך זעהר — זעהר גלילליך געמאכט. מיין לעבען אונד שאן דורך אזדן. איך האבע אזדן געליעבט אונד שטערבע, דאס אזדם — זעהר שאן."

דיא שטייע עשאפפט

אלס דער אלטע צוריקקערטע, אם דיינע מאנגטער נאך הויזע צו בריגגען, פאנד ער דען קעשטעמעט אזבער עמאם געבעזדם, דיא ליפפען אזדר אזדרע האנד געפרעסט.

XXII קאפיטעל.

פיעלע טאגע לאנג אירגשע דיינזיך אין דער שטאדט אומהער, אלס וועדע ער אין פערמדער אים אזדם, דיא שטאדט שזען אזדם פערוואנדעלט. דיא דורפטע ער דען אויך אלס אדצע אזדם פערגעגען דיינע אדצטליכע הילפע אב. בעטטען, דען ער פרכטען מיטטע, דאס דער קראנקע אזדן פאן דיך דייטע אונד דעזע דיינע אזדגען אזדגע אזדגע אזדגע